

A PÁLYAKEZDŐ FIATALOK MUNKERŐ-PIACI HELYZETE SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYÉBEN

SITUATION AND TREATMENT OF THE UNEMPLOYMENT, INCLUDING CAREER STARTERS, PARTICULARLY IN SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG COUNTY

DR. PHD OLÁH JUDIT adjunktus

Debreceni Egyetem Agrár és Gazdálkodástudományok Centruma Vezetés-
és Szervezéstudományi Intézet, Szervezés-Logisztikai Tanszék

Abstract

The situation and the possibilities of the employment of the career starters needs consideration. Concerning the group of the unemployed, I wish to study the employment situation of one the most deprived social group, the career starters, furthermore I hope to present helping aid to their situation. To conduct research in this field I have made use of the databasis of Szabolcs-Szatmar Bereg County's Employment Centre, as well as the relevant literature, published materials, case studies and the results of my questionnaires carried out among career starters. The Employment Centres have put an emphasis on the prevention of the unemployment of career starters, and on encouraging the employment of those listed in the centre, thus preventing long-term unemployment. I have looked for answers to my hypothesis concerning the job-seeking techniques of the career starters, while I applied questionnaires for my research and for my studies.

1. Bevezetés

Bár a munkanélküliség megszüntetésére nincs mód, de minden gazdaság alapvető feladata a munkanélküliség kezelése, a velejáró feszültségek enyhítése a passzív munkanélküli ellátás rendszerével, de mindenekelőtt a legfontosabb a foglalkoztatási szint emelése az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök, munkaerő-piaci szolgáltatások segítségével, a munkába helyezéssel hazánkban és külföldön egyaránt (Gulyás 2005/a; Gulyás 2005/b). A fiatalok képviselik a jövőt, ezért nem lehet közömbös senki számára sorsuk alakulása. Általánosságban megfigyelhető, hogy a fiatalok népességéből egyre többen egyre hosszabb ideig tanulnak, egyre inkább kitolódik a munkába állás időpontja, amelynek munkanélküliség csökkentő hatása van. A kilencvenes években megjelenő tanulási kedv egyrészt az oktatásban töltött időt, másrészt az oktatásban résztvevők számát növelte (Szabó 2008), ami nagymértékben hozzájárult az általános képzettségi szint növekedése mellett a munkaerőpiacon felgyülemlett feszültségek átmeneti csökkentéséhez is (Ronyecz 2006). Az utóbbi években a pályaválasztás előtt állók mind magasabb, főleg főiskolai és egyetemi végzettség megszerzésére törekednek. Ugyanakkor a biztosabb elhelyezkedési lehetőségekkel kecsegtető szakképesítések vesztettek a népszerűségükből. Ez egyfelől kedvező folyamat, hiszen a magasabb iskolai végzettség munkaerőpiaci szempontból jobb lehetőségeket kínál, azonban az egyes szakterületeken jelentkező túlkínálat a piaci szabályozó mechanizmust meghaladó beavatkozásokat igényelne.

A mai magyar oktatáspolitikában kialakítottak egy olyan formális, mennyiségi fejlesztési stratégiát, mely a „tudásgyártól” a „papírgyár” felé tereli a felsőoktatást, aminek káros következményei beláthatatlanok (Polónyi-Tímár 2001).

Jelentősen növekszik a felsőoktatási intézmények, az elindított szakok száma, melyekkel párhuzamosan a hallgatók száma is aktív növekedést mutat, melynek tényleges következménye a képzés színvonalának romlása.

Az iskolába járás időtartama meghosszabbodik, a felsőfokú képzés részvételi arányai növekednek, mellyel párhuzamosan növekszik a képzésből a munka világába való átmenet jelentősége. Az átmenet időszakában történik meg az iskolából kikerülő fiatalok munkaerő-piaci beilleszkedése, a fiatalok képzettségüknek, lehetőségeiknek megfelelő munkaerőpiaci pályára állása (Galasi et al 2001).

A pályakezdeők munkába állása nagyon fontos társadalmi kérdés és folyamatosan a figyelem középpontjában van. A fiatalok első munkahelyének sikeres megtalálása sok tényezőtől függ: a munkaerőpiaci kereslet nagyságától, összetételétől és minőségi igényeitől, a demográfiai csere alakulásától, valamint az oktatási rendszer kibocsátásától – szintén mennyiségi, összetételbeli és minőségi értelemben. Ezen tényezők többsége azonban az elmúlt években nem kedvezett a pályakezdeők elhelyezkedésének (Halmos 2005).

A felsőoktatás és a munkaerőpiac közötti átmenet napjaink egyre „divatosabb” kutatási területévé vált, Európa szerte nagy figyelmet fordítanak az átmeneti folyamat vizsgálatára a diplomások körében (Teichler 1999) a korábbi kutatásokkal ellentétben úgy véli, hogy a felsőoktatásból a munkaerőpiacra való átmenet is létezik,

mely nem független a munkaerőpiacra való kilépés folyamatától. A munkaerő-piaci átmenetet csak más átmeneti időszakokkal együtt – mint a szülői házból való kirepülés, gyermekvállalás – lehet vizsgálni.

Más kutatások a témakört szűkebben értelmezve vizsgálták, és az egyre nehezebbé váló munkaerőpiaci integráció fő okának az oktatás színvonalát feltételezik. A megoldást abban látják, hogy az oktatási rendszert a munkáltatók elvárásaihoz igazodóan kellene átalakítani, hogy zökkenőmentessé tegyék a fiatalok számára a munka világába való átmenetet. Az átmenet a felsőoktatás és az elhelyezkedés közti szakasz. Az OECD 2000-es vizsgálata szerint ez a folyamat egyre összetettebb és bizonytalanabb lett a nyolcvanas évektől kezdve, egyre bonyolultabbá vált a fiatal végzettségek számára a munkaerőpiaci beilleszkedés. Ez tükröződik az egyre hosszabbá váló munkanélküli státuszban, illetve a betöltött munkakör és a képzettség szakmai tartalmának egyre rendszeresebb szétcsúszásában (Nándori 2010). Az európai felsőoktatási tendenciákhoz hasonlóan hazánkban is meghatározó a tömegesség válás. A felsőoktatás expanziója miatt a munkaerőpiacon a megnövekedett kínálat azt eredményezi, hogy a diplomások egyre hosszabb időt töltenek el álláskeresővel, és a relatív bérelőny csökkenése miatt a korábbiánál kevesebb elfogadható bér ajánlatot kapnak, nehezebben találnak maguknak megfelelő állást, több a munkanélküli a végzést követő időszakban. A tanulásból a munka világába történő átmenet hosszú idő, akár 10 évet is igénybe vehet, s az érintettek a legkülönbözőbb tanulmányokat folytatják, illetve a legkülönbözőbb módon váltják, illetve párosítják a tanulást a munkával. A pályakezdőknek látniuk kell, hogy versenyben vannak a munkahelyeiket őrző tapasztaltabb munkavállalókkal, a célzott térségbe beáramlókkal, a tehetősebb anyagi családi háttérrel rendelkezőkkel (Rezsöfi 2006). A versenyképes tapasztalat több módon is bővíthető, egyik lehetőség erre az elméletben egyre népszerűbb önkéntesség, mely többnyire civil szervezetekhez kapcsolódik, ám az önkéntes aktivitás nem igazán divatos és bejáratott a felsőoktatási intézményekben tanulók, a fiatal pályakezdők körében (Szabados–Pierog 2011).

A pályakezdő fiatalok elhelyezkedési esélyei folyamatosan romlanak, mert a középiskolákban, és a felsőoktatási intézményekben hiányzik a gyakorlati oktatás, a foglalkoztatók viszont nem szívesen küszködnek az új dolgozó betanításával, sőt úgy vélik, hogy a szervezet üzleti sikeréhez szükséges minőségi munkavégzést bevált, tapasztalt alkalmazottaik biztosíthatják (Bácsné Bába 2010). Továbbá a fiatal női munkavállalók esetében gyakran felmerül a kérdés az állásinterjúk során a gyermekvállalás és a családtervezés kérdése is, ami abból is táplálkozik, hogy a nőknek aktívan ki kell venniük a részüket a családfenntartásból, miközben a hazai társadalom elvárja a nőktől azt is, hogy példamutató családayak legyenek, és e kettő összehangolása nem könnyű feladat (Bencsik–Juhász 2008).

Ráadásul a pályakezdő fiatal alkalmazott számos más egyéb kockázatot is jelent a munkaáltató részére. Így például munkabiztonsági szempontból is magasabb kockázati szinten van egy fiatal pályakezdő, mint egy idősebb alkalmazott (Terjék 2010). Ezek a tényezők is lehetnek annak az okai, hogy az utóbbi időben egyre több pályakezdő fiatal kerül az álláskereső sorába. Nehezíti a pályakezdők munkába állását az is, hogy folyamatosan emelkedik a nyugdíjkorhatár, amely azt jelenti, hogy a korhatár előtt álló idősebb munkavállalók tovább maradnak a munkaerőpiacon. Pozitívként említhető meg a felsőfokú képzés lehetőségeinek kibővülése és a fiatalok továbbtanulási igényeinek emelkedése, viszont rövidtávon nehezíti a fiatalok elhelyezkedési esélyeit. A felsőfokú végzettségükéből túlkinálat van, a jól képzett szakmunkásokból pedig egyre kevesebb. Arra is van példa, hogy a diplomás alkalmazott – munkaideje egy részében – fizikai munkát is végez (Vántus 2010). Tovább árnyalja az elhelyezkedési lehetőségek problémáját a pályakezdő diplomások képzettsége körül kialakult ismerethiány. Moré (2011) vizsgálata azt bizonyítja, hogy a vállalatok egy része nem ismeri az új szakok elnevezését, a mögöttük rejlő szakmai tudást.

2. Anyag és módszer

A kutatás célja volt, hogy feltárjam a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében lakó pályakezdő álláskeresők munkaerőpiaci helyzetét, megismerjem ezen célcsoport összetételét, kor, nem, iskolai végzettség alapján.

A kérdőíves felmérésben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő pályakezdő álláskeresőket vettek részt, akiknek lakóhelye a nyíregyházi kistérségben található. A populáció vizsgálatához a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ Nyíregyházi Kirendeltség és Szolgáltató Központját választottam, amelynek illetékességi területe a nyíregyházi kistérség. Ezen kistérség Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében igen kedvezőtlen helyzetben van, hiszen itt a legmagasabb a nyilvántartott pályakezdők száma (minden negyedik a megyében itt él).

A vizsgálatba 30 fő álláskereső került bevonásra, akik 2011 augusztustól 2011 novemberéig jelentkeztek a kirendeltségen. A válaszadás önkéntes formában történt. Az adatokat matematikai, statisztikai módszerrel elemeztem, és táblázatot valamint ábrák segítségével szemléltettem.

A kutatás készítését megelőzően az alábbi hipotéziseket állítottam fel:

- a fiatalok nem tartják felelősnek magukat helyzetükről, rajtuk kívül álló okoknak tulajdonítják munkanélküliségüket,
- a fiatal álláskeresők elsődlegesen saját településükön szeretnének élni, dolgozni.

3. Saját vizsgálatok

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2009 és 2010 évben a pályakezdő álláskereső iskolai végzettség szerinti összetételét, valamint a szakképzetlenek, szakképzettek számát, változásait az 1. táblázat mutatja.

1. táblázat. Pályakezdő álláskereső iskolai végzettség szerinti megoszlása
Table 1. Career starters according to education

Iskolai végzettség	Létszám (fő)		Változás	
	2009	2010	fő	%
8. általánosanál alacsonyabb	565	506	-59	-10,4
Általános iskola	2782	2567	-215	-7,7
Szaktanulmányképző	877	762	-115	-13,1
Szakisola és speciális szakisola	429	485	56	13,1
Szakközépiskola	1036	1081	45	4,4
Technikum	146	165	20	13,6
Gimnázium	1254	1341	88	7,0
Főiskola	259	290	30	1,7
Egyetem	80	115	35	44,0
Összesen	7428	7312	-116	-1,6
Szakképzetlen	4601	4414	-187	-4,1
Szakképzett	2827	2898	71	2,5

Forrás: Észak-Alföldi Regionális Munkaügyi Központ (2010)

Az 1. táblázat szerint a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében regisztrált pályakezdők iskolai végzettségi szintenkénti vizsgálata a következő változásokat mutatta: legnagyobb mértékben a gimnáziumi végzettséggel rendelkezők száma (88 fővel) növekedett 2010-ben az előző év azonos időszakához képest. Arányaiban viszont a technikummal rendelkezők létszáma emelkedett a legnagyobb mértékben, 13,6%-kal. A fiatal álláskereső megoszlásában megfigyelhető, hogy a vizsgált időszakban – és a korábbi évben is – az általános iskolai végzettségűek aránya a legmagasabb (35,1%, 2567 fő). A szakképzetlenek száma 4414 fő volt 2010-ben, amely a 2009. évi létszámadathoz képest 4,1%-os csökkenést mutatott. Míg a szakképzetlenek száma csökkent, addig a szakképzettek száma 2,5%-kal bővült.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő pályakezdő álláskereső életkor szerinti megoszlását 2009-es és 2010-es évre vonatkozóan a 2. táblázat szemlélteti.

2. táblázat. Pályakezdő álláskereső életkor szerinti megoszlása
Table 2. Career starters according to age

Életkor	Létszám (fő)		Változás	
	2009	2010	fő	%
17 év alatti	168	124	-44	-26,2
18–20 éves	3050	2827	-223	-7,3
21–25 éves	4050	4121	71	1,8
26–30 éves	160	240	80	51

Forrás: Észak-Alföldi Regionális Munkaügyi Központ (2010)

A 2. táblázat alapján Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a nyilvántartott pályakezdők életkor szerinti megoszlását vizsgálva a legnagyobb változást a 26–30 éves korosztály mutatta. Az ő beáramlásuk 51%-os növekedést mutatott, ezzel szemben a 17 év alattiak csoportjának létszáma csökkent a legnagyobb százalékban az előző évhez képest.

A megkérdezettek közül 13 fő férfi, 17 fő a női nemhez tartozott. Ez alapján a válaszadók 57%-át a nők, 43%-át a férfiak tették ki. Mivel a mintavételi eljárás nem egyszerű, véletlen, hanem kvóta szerinti eljárással történt, így a számadatokból is látható, hogy a válaszadók nagyobb százalékát a nők képviselik, ami azt mutatja, hogy a nők nagyobb százaléka hajlandó önkéntesen válaszolni a kérdésekre, leírni véleményüket, szokásaikat, mint a férfiak.

A vizsgálatba bevont pályakezdő álláskereső életkor szerinti összetételét a 3. táblázat szemlélteti.

3. táblázat. A válaszadók életkor szerinti összetétele
Table 3. Age distributon of respondents

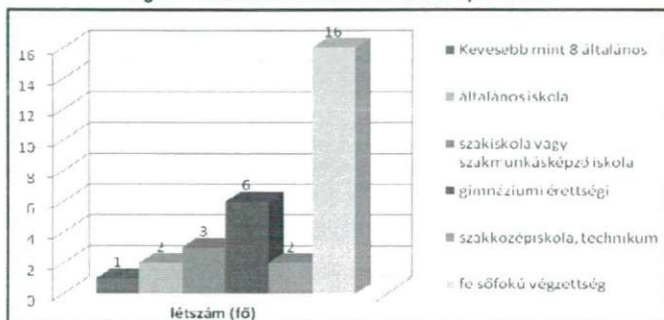
Korcsoport	Válaszadók száma (fő)
18–20 éves	4
21–25 éves	14
26–30 éves	12
Összesen	30

Forrás: Saját adatgyűjtés (2011)

A 3. táblázat adatai alapján megállapítható, hogy az önkéntes válaszadók legnagyobb százalékát (46,6%-át) a 21–25 éves korcsoportba tartozók alkották. A második legnagyobb százalékot képviselő korcsoportba tartozók a 26–30 éves korcsoportba tartozók alkották (40%), a legkevesebb százalékot a 13,3%-ot kitevő 18–20 éves korcsoport alkotta. A válaszadók életkor szerinti összetétele is jól tükrözi a munkaügyi központ nyilvántartási adatait, amely szerint a pályakezdők legnagyobb létszámát a 21–25 éves korcsoportba tartozók alkották, vagyis azt a korcsoportot, akiknél a válaszadás a legnagyobb százalékban történt meg. Ezen korosztály van a munkaerőpiacon a legrosszabb helyzetben, az ehhez tartozó pályakezdő fiatalok első vagy ismételten belépőként a munkaügyi központtól várja el a segítséget az elsődleges munkaerőpiacra történő be- vagy visszalépés, illetve munkaerőpiaci esélyei növelése érdekében.

A megkérdezettek iskolai végzettség szerinti megoszlását az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra. A válaszadók iskolai végzettség szerinti összetétele
Figure 1. Educational distribution of respondents

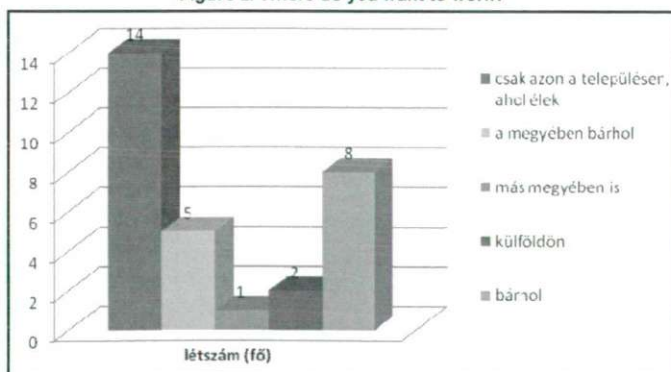
Forrás: Saját adatgyűjtés (2011)

Az 1. ábra mutatja, hogy a kérdőívet kitöltők közül 16 fő (53,3%) felsőfokú végzettséggel, 2 fő (7%) szakközépiskola, technikummal, 6 fő (20%) gimnáziumi érettségivel, 3 fő (10%) szakiskola vagy szakmunkásképző iskolával, 2 fő (6,6%) általános iskolával, 1 fő (3,3%) kevesebb, mint 8 általánossal rendelkezik. A kérdőív felvételének meghatározott kritériuma volt, hogy a törvényi feltételeknek megfelelő pályakezdő fiatal töltse ki, azonban a hiteles kép érdekében törekvő volt arra nézve is, hogy a vizsgált populációból valamelyik végzettségi kategóriába beletartozzon a válaszadó. A vizsgálatba bevont személyek 70%-a szakképesítéssel rendelkezik, míg 30% semmilyen szakképesítéssel nem rendelkezik.

A kérdőívet kitöltő fiatalok 93%-a nem érzi magát felelősnek azért, mert jelenleg munkanélküli, 7% elsősorban magában keresi az okokat jelenlegi állapota miatt. A vizsgálatban résztvevő fiatalok 70%-a rendelkezik szakképesítéssel. Ez magyarázat lehet arra, hogy a túlnyomó többség nem érzi hibásnak magát, mert úgy gondolja, ha van szakmája, akkor már tett valamit azért, hogy elkerülje az állástalanságot. Fontos a tudatos, átgondolt szakmaválasztás, hogy olyan szakmát válasszanak maguknak, amely piacképes. A válaszadási arányszám alapján egyértelműen csak 33%-nál volt kimutatható a tudatos, átgondolt szakmaválasztás. A fentiek szerint a hipotézisem első állítása beigazolódott, a fiatalok nem érzik magukat hibásnak, hogy munkanélküliek.

A kérdőívet kitöltő fiatalok, a „hol szeretne dolgozni” kérdésre adott válaszait a 2. ábra szemlélteti.

2. ábra. Hol szeretne dolgozni?
Figure 2. Where do you want to work?

Forrás: Saját adatgyűjtés (2011)

A 2. ábra szerint a mintában részt vevő fiatalok 47%-a csak azon a településen, ahol él, 26%-uk bárhol vállalna munkát, 17% a megyében bárhol dolgozna, 7% külföldön, 3% más megyében is szívesen munkát vállalna. A fiatalok nagy százaléka csak azon a településen szeretne dolgozni, ahol lakik, ellentétben azzal a szakirodalmi megállapítással, hogy a fiatalok legfőbb értékei közé tartozik a rugalmasság, a mobilitási hajlandóság. A második feltételezést, miszerint a fiatal álláskeresők elsődlegesen saját településükön szeretnének élni, dolgozni, a vizsgálat eredménye szintén igazolta. A feltételezésemet a gyakorlatban szerzett tapasztalat támasztotta alá, amely azt mutatja, hogy a pályakezdő álláskeresők nagy része nem fogadja el a lakóhelyükön kívüli munkát. Ez főként gazdasági okra vezethető vissza, az ezzel járó többletköltségeket a munkaadók nem fizetik ki, emiatt a fiatalok körében alacsony a mobilitási hajlandóság. A vizsgálat viszont feltárta azt is, hogy a résztvevők 60%-a hajlandóságot mutatott a lakóhely elhagyására abban az esetben, ha egy jól jövedelmező állást kínálnak számukra. A magasabb jövedelem egyenes arányosságot mutatott a mobilitással.

4. Következtetések, javaslatok

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye munkaerő-piaci szempontból a hátrányos helyzetű megyék közé tartozik, ahol az elhelyezkedési lehetőségek korlátozottak. A munkanélküliség elkerülésének első fontos lépése a megfelelő pályaválasztás, hiszen a választott szakma piacképessége nagymértékben befolyásolja az elhelyezkedést.

Megállapítható az is, hogy a pályakezdő fiatalok nem rendelkeznek kellő gyakorlattal, mellyel szintén hátrányosabb helyzetbe kerülnek a munkaerőpiacon a többi munkavállalóval szemben.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a pályakezdő fiatalok foglalkoztatottsági helyzetének javítására az alábbi javaslatokat fogalmaztam meg:

- A fellendüléséhez hatékonyabb foglalkoztatáspolitikára lenne szükség, melyben hangsúlyozottabban jelenik meg az elmaradott térségek foglalkoztatási helyzetének javítása. Kulcselemének kellene lennie a munkalehetőségek számának mielőbbi és jelentős mértékű bővítése.
- Az iskolarendszerű képzési szerkezetet a munkaerőpiac igényeihez kell igazítani. Az iskolából kikerülő fiatalok ismereteinek korszerűnek és a munkáltatók által hasznosíthatónak kell lennie.
- Az eddiginél nagyobb hangsúlyt kell fektetni a pályaeorientációs és pályaválasztási tevékenységekre. A képességek és készségek minél jobb megismerésére, illetve széleskörű információk nyújtására kell törekedni.
- A fiatalok pályaválasztása döntően befolyásolja munkaerőpiaci elhelyezkedésüket, ezért kiemelt figyelmet kell fordítani, hogy képességeiknek legjobban megfelelő, piacképes szakmát találjanak.
- Ahhoz, hogy a munkavállalók megszerezhessék, és folyamatosan megújíthassák a munkaerőpiacon való részvételhez szükséges készségeiket és ismereteiket, biztosítani kell az egész életen át tartó tanulás lehetőségét.
- A munkaerő-kínálat és a munkaerő-kereslet összehangolása érdekében segíteni kell az oktatási és képző intézmények, valamint a vállalatok közötti információáramlást.
- A munkaügyi szervezeteknek célszerű folyamatosan olyan tájékoztató anyagot készíteni, mely visszajelzést ad az iskoláknak, hogy az általuk képzett szakmákkal rendelkezők milyen arányban kerültek a munkanélküliek táborába.
- Célszerű lenne az iskolarendszerben olyan tanórákat is tartani, melyekben általános munkaerőpiaci ismereteket, álláskeresési technikákat oktatnának.

Felhasznált irodalom

- Bácsné Bába Éva (2010): Az időtényező szerepe a tartalmi vezetési feladatokban. A Virtuális Intézet Közép-Európa kutatására Közleményei II. 2010/3–4. szám. pp. 126–133.
- Galasi Péter–Timár János–Varga Júlia (2001): Pályakezdő diplomások a munkaerőpiacon. In. Semjén András (szerk.): Oktatás és munkaerő-piaci érvényesülés. MTA KTK, Budapest.
- Gulyás László (2005/a): Folyamatok és tendenciák néhány Európai Unió ország munkaerőpiacán 1. A német munkaerőpiac jellemzői 1998–2004. Humánpolitikai Szemle 2005/3. szám 84–96. old.
- Gulyás László (2005/b): Folyamatok és tendenciák néhány Európai Unió ország munkaerőpiacán 2. A francia munkaerőpiac jellemzői 1998–2004. Humánpolitikai Szemle 2005/4. szám 89–96. old.
- Halmos Csaba (2005): A felnőttképzésben résztvevők elhelyezkedése, különös tekintettel a hátrányos helyzetű rétegekre, régiókra. Budapest. Nemzeti Felnőttképzési Intézet. 228. old.
- Bencsik Andrea–Juhász Tímea (2009): A nők visszailleszkedése a munkaerőpiacra a gyermekvállalás után III. KHEOPS Tudományos Konferencia CD pp. 287–296.
- Móré Mariann (2011): Tanácsadó vagy humánmenedzser? Humánpolitikai Szemle. 2011/1. szám. pp. 55–62.
- Nándori Emese (2010): Átmenet a felsőoktatásból a munkaerőpiacra. In. Garai Orsolya–Horváth Tamás–Kiss László–Szép Lilla–Veroszta Zsuzsanna (szerk.): Diplomás pályakövetés IV. Frissdiplomások 2010. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft, Budapest.

- Polónyi István–Tímár János (2001): Tudásgyár vagy papírgyár. Új mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- Rezsőfi István (2006): Hajdú-Bihar megye munkaerő-piaci helyzete, hatása a területfejlesztésre. Doktori (PhD) értekezés. Debrecen.
- Ronyecz Róbert (2006): A fiatal (pályakezdő) generáció perspektívái a munkaerőpiacon. In: Szuper József (szerk.): Munkaerő-piaci elemzés Magyarország az Európai Unió munkaerőpiacán. Generáció 2020 Közhasznú Egyesület, Budapest.
- Szabados György–Pierog Anita (2011): Önkéntesség és a civilek. In: Szele Bálint (szerk.): Tehetséggondozási workshopok a Kodolányi János Főiskolán 3. Székesfehérvár. pp. 65–70.
- Szabó Gyula (2008): Oktatás, képzési rendszer. In: Baranyi Béla (szerk.): Észak-Alföld. MTA Regionális Kutatások Központja – Dialóg Campus Kiadó, Pécs–Budapest.
- Teichler Ulrich (1999): Higher education policy and the world of work: Changing Conditions and Challenges. In: Garai Orsolya–Horváth Tamás–Kiss László–Szép Lilla–Veroszta Zsuzsanna (szerk.): Diplomás pályakövetés IV. Frissdiplomások 2010. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft, Budapest.
- Terjék László (2010): Biztonságtudatosság a mezőgazdasági termelésben. XXXIII. Óvári Tudományos Nap október 7. Mosonmagyaróvár. CD.
- Vántus András (2010): A foglalkoztatottság jellemzőinek változása Hajdú-Bihar megyei állattenyésztő gazdaságokban. IV. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl konferencia. Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei. II. évf. 2010/2–3. szám. pp. 24–31.